

Na inicijativu Instituta za istraživanje genocida Kanada, u saradnji sa Kongresom Bošnjaka Sjeverne Amerike (KBSA), Institutom za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu i Bošnjačkom zajednicom kulture „Preporod“, Sarajevo, na Akademijama povodom dvadeset godina od nezavisnosti Republike Bosne i Hercegovine, održanih u Torontu, Kanada i Atlanti, SAD, usvojen je

BOŠNJAČKI PROGLAS

Skup prijedloga za razgovor bošnjačke komunikativne zajednice u poljima kulture i politike

1. Bošnjaci kao *suveren* narod trebaju da se odlučno suprotstave svim poricateljima države Bosne i Hercegovine i bošnjačkog naroda. Bošnjačko postojanje nije odvojivo od Bosne kao trajuce, povijesne, kulturne i političke cjeline.
2. U svom punom intelektualnom, političkom i ekonomskom kapacitetu, Bošnjaci moraju insistirati na primjeni pravosnažnih presuda Internacionalnog suda pravde u Hagu i Internacionalnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju u Hagu. U tom smislu, treba nastaviti kontinuirane i permanentne naučno-istraživačke aktivnosti o zločinima protiv čovječnosti i međunarodnog prava, a posebno o zločinu genocida, na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine na kraju XX stoljeća. Neophodno je od najodgovornijih državnih organa Bosne i Hercegovine zatražiti implementaciju odluka Internacionalnih krivičnih sudova – ICTY (Internacionalni krivični tribunal za bivšu Jugoslaviju) i ICJ (Internacionalnog suda pravde), s obzirom da su sve relevantne sudske odluke donesene poslije potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma i da se iste, zbog sudskim putem utvrđenog činjeničnog stanja o teškim kršenjima internacionalnog humanitarnog prava, moraju reflektovati na Ankes IV *Općeg okvirnog sporazuma*, odnosno ustavno-pravno uređenje Bosne i Hercegovine i imati uticaja na politička i pravna rješenja.
3. Bošnjaci, posebno Bošnjaci iz Srebrenice, na osnovu pravosnažnih presuda Internacionalnih sudova u Hagu, moraju odlučno insistirati na pravu da se

Srebrenica kao poprište genocida izuzme iz nadležnosti manjeg entiteta, tzv. Republike srpske i stavi po upravljanje državi Bosni i Hercegovini. Zato je važno da se ne izgubi mjesto načelnika u Srebrenici. Bošnjaci znaju da se u Srebrenici završava genocid koji se nad njima sprovodio tokom ratnih godina 1992.–1995. na cijeloj teritoriji Republike Bosne i Hercegovine

4. Nužno je da Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine usvoji zakon o zabrani i kažnjavanju djelovanja svih neofašističkih organizacija, te zakon o zabrani i kažnjavanju poricanja holokausta, genocida i zločina protiv čovječnosti u Bosni i Hercegovini.

5. Bošnjaci trebaju obilježavati *deveti januar* kao Dan genocida u Bosni i Hercegovini. Toga dana 1992 godine je započeo velikosrpski projekt destrukcije Republike Bosne i Hercegovine, nelegalno i nelegitimno instalirajući tzv. republiku srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, koja je kao neustavna kategorija dovela do stravičnih stradanja građana Republike Bosne i Hercegovine. To je bila osnova iz koje je počeo otvoreni i agresivni pohod za uništenje Republike Bosne i Hercegovine i izvršenje genocida nad Bošnjacima. Sva dosadašnja naučna i druga istraživanja od strane kompetentnih subjekata – nosilaca istraživanja iz zemlje i svijeta, uključujući i presude i internacionalnih i nacionalnih sudova – nedvosmisleno dokazuju da je entitet Republika srpska tvorevina nastala na rezultatima genocida i drugih oblika zločina protiv čovječnosti i internacionalnog prava. Bošnjački narod je na 49% bosanskohercegovačke teritorija desetkovan, diskriminiran i potpuno obespravljen. Karadžićev i Mladićev genocidni plan da se broj Bošnjaka svede na svega tri posto psihološkim genocidom nastavila je poslijeratna vlast u entiteta Republike srpske. Strategija onemogućavanja opstanka bošnjačkih povratnika dovela je do toga da je u entitetu RS srpska populacija postala većinska.

6. Bošnjaci trebaju obilježavati *dvadesetosmi septembar* kao Dan Bošnjaka. Toga dana 1993 godine u ratnom Sarajevu pod opsadom srpskih paravojnih formacija održan je Bošnjački sabor na kome je između ostalog donešena odluka o povratku starog, narodnog imena *Bošnjak*. Od tada se Bošnjaci javno, institucionalno i ustavno deklariraju pod tim imenom koga su naslijedili od svojih predaka. Time je

učinjen odlučujući korak za daljnji razvitak bošnjačke nacije na osnovama državno-pravnog, teritorijalnog i patriotskog samorazumijevanja, s jedne strane, i kulturno-etničkog struktuiranja identiteta preko jezika, književnosti, tradicije, predanja, historije, znanosti, umjetnosti, religije i ostalih elemenata, s druge strane.

7. Bošnjaci se moraju izboriti za nacionalne, državne institucije, posebno institucije kulture, nauke i obrazovanja te ustanoviti Muzej genocida u kojem bi se sabralo njihovo stradalničko iskustvo

8. Bošnjaci moraju nastaviti razvijati *bošnjačku svijest* u smislu razvijanja znanja o sebi. Bošnjačko biće i bošnjačka svijest izvire iz zemlje Bosne i Hercegovine. Stoga slobodno možemo reći da je Bosna i Hercegovina bošnjački izvor. Bošnjačku svijest treba razvijati kroz duhovne i kulturne institucije, institucije nauke i obrazovanja uz kontinuiranu materijalnu podršku Bošnjaka u matici i dijaspori. Zato je neophodno razviti Fond za kulturu i obrazovanje Bošnjaka.

9. Bošnjačka dijaspora, zajedno sa svim patriotskim probosanskim snagama mora biti uključena u jačanje državnih, bosanskohercegovačkih institucija jer je ona važan dio bošnjačkog nacionalnog bića. Bošnjaci predstavljaju demografski potencijal Bosne i Hercegovine. Taj demografski potencijal, međutim, ne iskazuje se kroz njihovu političku poziciju. Bošnjaci moraju demografski potencijal usmjeriti za jačanje vlastite političke pozicije u Bosni i Hercegovini. Bošnjaka danas ima oko deset miliona – od toga oko dva miliona u matici i oko osam miliona u dijaspori. U procesu jačanja političke moći Bošnjaka u Bosni i Hercegovini mora se uključiti dijaspora. Ujedinjena bošnjačka dijaspora mora aktivirati svoju političku, ekonomsku, intelektualnu, obrazovnu moć za jačanje države Bosne i Hercegovine.

10. Bošnjaci ne smiju prihvatiti da njihove političke vođe ili njihov politički establišment sprovode privatnu i netransparentnu politiku „dogovaranja“ s velikosrpskim političarima na štetu države Bosne i Hercegovine. Bošnjacima u ovome smislu ne trebaju tradicionalne vođe, već efikasne institucije sistema. Bošnjaci su za punu ravnopravnost građana i naroda Bosne i Hercegovine, ali je neprihvatljivo da se jedan dio državne teritorije, na osnovu sprovedenog genocida i

etničkog čišćenja, pretvara u vlasništvo samo jednog naroda i da se onda taj dio teritorije zove srpskim imenom. To se nikako ne može prihvatiti i to je direktni napad na povijesni i kulturni kontinuitet života u Bosni i Hercegovini. Bošnjačka politika mora štiti interese Bošnjaka u svakom trenutku i na svim poljima društvenog života. To znači da ona mora poštovati princip da se svaki građanin Bosne i Hercegovine mora osjećati slobodno na svakom njezinom dijelu. Što važi za Bošnjake mora važiti i za druge.

11. Daljnji razvitak države Bosne i Hercegovine ne može biti u rukama nekoliko političkih mešetara koji decenijama „u ime bošnjačkog naroda“ sprovode krajnje sumnjivu politiku i ponašaju se vrlo neodgovorno. Bošnjački političari i intelektualci ne smiju dozvoliti da se legaliziraju rezultati agresije i genocida. Bošnjački političari moraju nastaviti braniti vrijednosti koje su odbranjenje pred dvostrukom velikodržavnom agresijom Miloševićevog i Tuđmanovog režima. Cjelovitost i teritorijalni integritet države Bosne i Hercegovine i očuvanje jedinstva razlika i zajedničkog života Bošnjaka, Hrvata i Srba kao većinskih naroda u Bosni i Hercegovini pravi je politički program djelovanja bošnjačke politike. Iz toga je jasno da Bošnjacima ne trebaju nikakve „bošnjačke teritorije“, getoizirane religijske enklave, u kojima bi bili zatočenici ahistorijskih ideologija. Bošnjaci imaju državu Bosnu i Hercegovinu.

12. Bošnjaci se moraju kontinuirano, organizovano i institucionalno suprostavljati procesima izjednačavanja zločinaca i žrtava koji vode relativiziranju počinjenih zločina nad njima. Bošnjaci se moraju izboriti za istinu o višestrukoj agresiji na Bosnu i Hercegovinu i mnogobrojnim genocidima nad njima. U interesu trajnog mira, stabilnosti države, ostvarenju i razvijanju pravne države, uvažavajući princip jednakosti i jednake odgovornosti pred zakonom, neophodno je i nužno krivično-pravno procesuiranje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava i afirmirati principe pravde, pravičnosti i zakonitosti, uključujući i krivična djela koja je Internacionalni krivični tribunal za područje bivše Jugoslavije presudio u procesima protiv S. Galića, D. Miloševića, M. Perišića i za koja se sudi R. Karadžiću i R. Mladiću.

13. Nužno je otvoriti proces utvrđivanja ratnih šteta počinjenih nad privatnim i javnim dobrima, za koje odgovornost snose nosioci agresije i genocida i

obezbjedivanje pravedne naknade za te štete. Na svim Univerzitetima u Bosni i Hercegovini potrebno je uvesti obavezan predmet Sociologija genocid ili Antropologija genocida, odnosno Nauka o genocidu. Bošnjaci u zemljama u kojima trenutno žive, također, trebaju se izboriti za izučavanje genocida koji se dogodio u Bosni i Hercegovini. Na taj način će se sačuvati istina i znanje o stradanju Bošnjaka.

14. Bošnjaci ne smiju prihvatiti *okupaciju* Republike Bosne i Hercegovine podjelom državne teritorije na dva entiteta i kreiranjem Republike srpske. Internacionalni sud pravde u Hagu je 2007. godine potvrdio da je vojska i policija Republike srpske napravila genocid nad Bošnjacima u regiji Srebrenice i time je delegitimirana i dezavuirana kao zločinačka, genocidna tvorevina. Ovu *presudu* Bošnjaci moraju iskoristiti za oslobađanje Bošnjaka iz kandži velikosrpskog osvajačkog projekta koji pokušava uništiti državu Bosnu i Hercegovinu.

15. Bošnjački politički establišment mora se angažovati oko izmjena tzv. Dejtonskog ustava. Osnov razgovora za izmjenu toga ustava treba biti Ustav Republike Bosne i Hercegovine.. Kao prvi korak suprostavljanja ilegalnog dejtonskog poretka Bosne i Hercegovine, Bonjaci moraju raditi na ukidanju kantona unutar entiteta Federacije BiH koji onemogućava jedinstvenu politiku za razvijanje države BiH i suprostavljanje agresorskim separstitičkim ambicijama Republike srpske.